

Tyrimas apie Lietuvos gyventojų skaitymo įpročius

2024 m.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

THE
CRITICAL
JACOIRIO

RESEARCH
& DESIGN

Tikslas

- ▶ Užfiksuoti **skirtingo amžiaus Lietuvos gyventojų skaitymo įpročius, mastą, kryptingumą ir poreikius**. Siekiama surinkti reprezentatyvių duomenų, kurie būtų plačios demografinės imties, analizuotų sociokultūrinio pobūdžio problematiką.

Uždaviniai

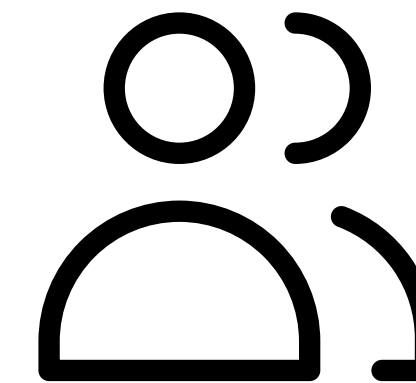
- ▶ **užfiksuoti** skirtingo amžiaus Lietuvos gyventojų skaitymo įpročius, mastą, kryptingumą ir poreikius, sukaupti reprezentatyvių statistinių duomenų apie skaitymo motyvaciją ir prioritetus;
- ▶ **įvertinti gyventojų informuotumą** apie skirtingas skaitymo naudas, skirti dėmesio skirtingose amžiaus grupėse vyraujančių nuostatų priežastims identifikuoti;
- ▶ **atrasti koreliacinius ryšius tarp skaitymo masto ir vyraujančių nuostatų** apie skaitymo naudas bei įsitikinimų apie skaitymą stereotipus;
- ▶ **užfiksuoti** matomumą, žinomumą tarp gyventojų ir jų požiūrį į skaitymo skatinimo veiklas;
- ▶ **identifikuoti** galimus skaitymo įpročių pokyčius, tiesiogiai susijusius su: knygų formato įvairovės (pasiūlos) pokyčiais; Covid-19 pandemijos įtaka; Rusijos pradėtu karu prieš Ukrainą;
- ▶ **identifikuoti skaitymo ir savišvietos** (mokymosi visą gyvenimą koncepcijos) sąlyčio taškus, pagrindinius skaitymo konkurentus ir neskaitymo priežastis;
- ▶ **surinktus Lietuvos gyventojų skaitymo duomenis apžvelgti kontekstiškai**, lyginant juos su anksčiau atliktais skaitymo srities tyrimais Lietuvoje bei kelių užsienio šalių valstybiniu indėliu į skaitymo skatinimą; esama skaitymo situacija kitose šalyse.

Tyrimo metodika

Dokumentų analizė

Tyrimo metu buvo analizuoti aktualūs teisės aktai bei dokumentai, anksčiau Lietuvoje bei kitose šalyse vykdyti skaitymo problematikos tyrimai, metodinė medžiaga, skaitymą skatinančios iniciatyvos bei kiti šaltiniai.

Reprezentatyvi Lietuvos gyventojų apklausa

Apklausa vyko nuo 2024 m. kovo 20 d. iki balandžio 5 d. Apklausa vyko kombinuotu būdu atliekant telefoninę (CATI, N=400) bei internetinę (CAWI, N=452) apklausas. Apklausą atliko rinkos analizės ir tyrimų grupė UAB „RAIT“.

Skaitymo įpročiai

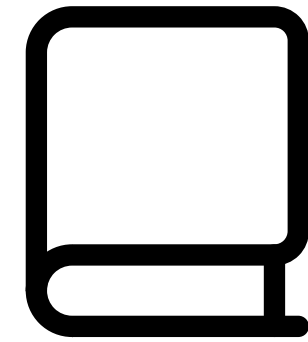

Knygų skaitymas

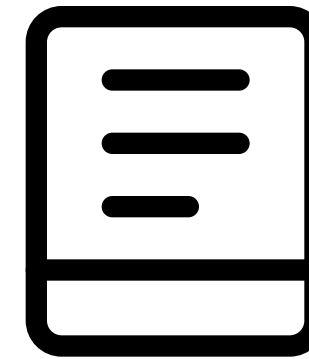
77%

gyventojų per pastaruosius 12 mėn. **skaitė bent vieną knygą pasirinktu formatu** (spausdinta knyga, skaitmeninė knyga, audioknyga). **Spausdintinių knygų formatas išlieka populiariausias** lyginant su skaitmeninių knygų ar audioknygų formatais.

Per pastaruosius 12 mėn. gyventojai vidutiniškai perskaitė:

Spausdintas knygas

Skaitmenines knygas

Audioknygas

Bendras vidurkis:

9.5

4.5

5.3

Moterys:

11.4

4.9

11.4

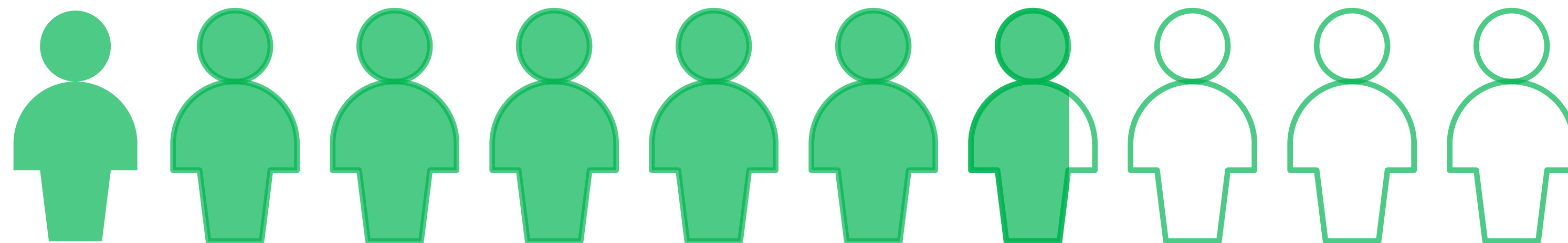
Vyrai:

6.4

4.2

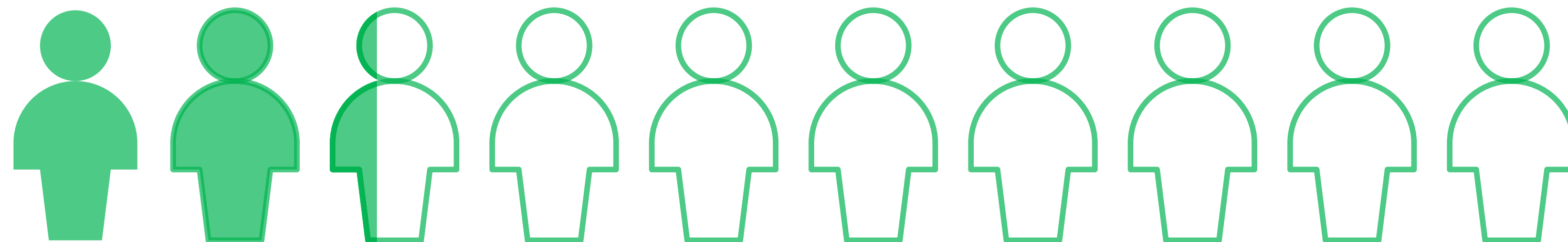
6.4

69%

7 iš 10 respondentų per pastaruosius 12 mėn. vidutiniškai perskaitė **10** knygų.

23%

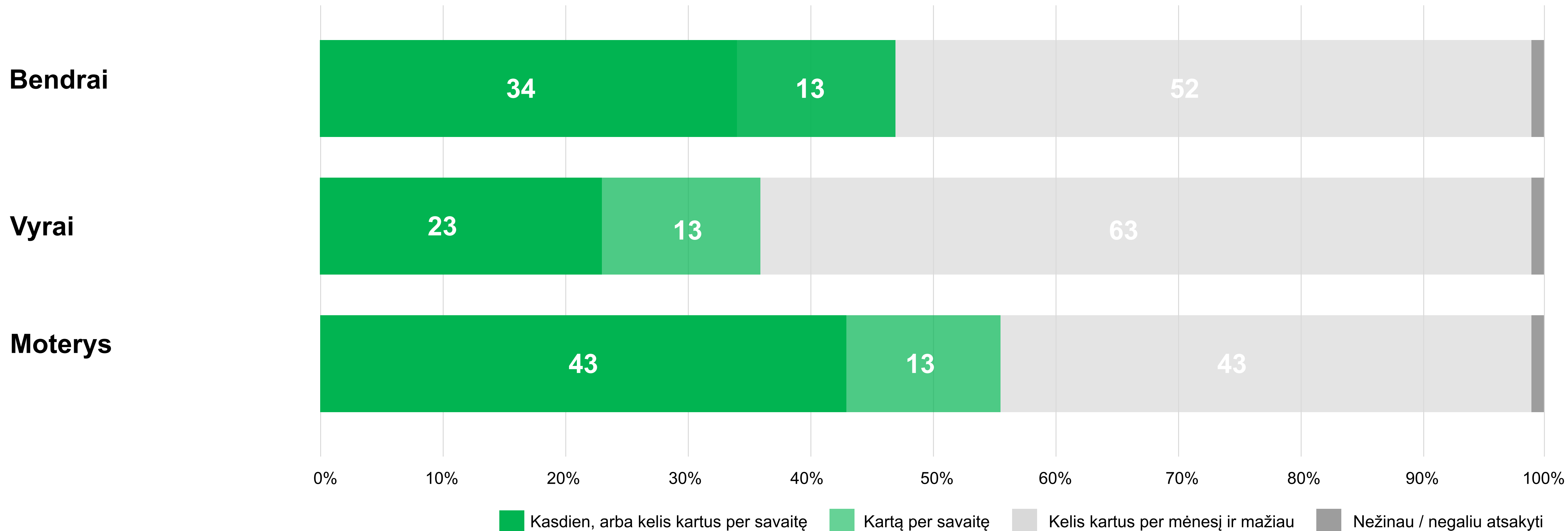

respondentų per pastaruosius 12 mėn. **neperskaitė nė vienos knygos** nei spausdintinu, skaitmeniniu ar audioformatu.

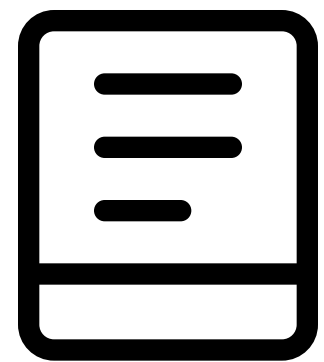
Skaitymo dažnumas

Trečdalis (34%) respondentų skaitė knygas (taip pat ir audioknygas) kasdien arba kelis kartus per savaitę, o 13% - skaitė bent kartą per savaitę. Beveik pusė (47%) respondentų yra reguliarūs skaitytojai.

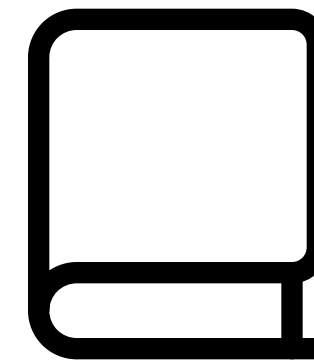

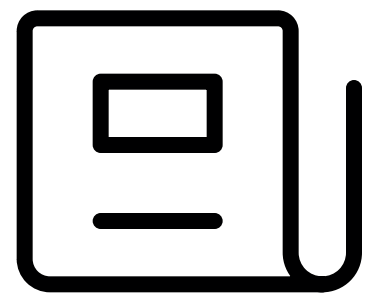
Žiniasklaidos, periodinių leidinių ir kt. turinio skaitymas

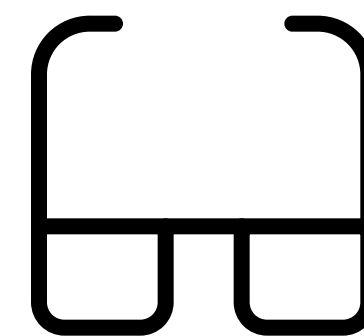
51% gyventojų dažniausiai (kasdien arba kelis kartus per savaitę) renkasi skaityti **kitą tekstinę informaciją internete.**

Spausdintinę žiniasklaidą bei periodinius leidinius respondentai skaityti rinkosi daug rečiau.

52% gyventojų dažniausiai (kasdien arba kelis kartus per savaitę) renkasi skaityti **žiniasklaidą skaitmeniniu formatu.**

Turinį spausdintu formatu dažniau rinkosi vyresnio amžiaus (65 m. ir daugiau) nei jaunesni respondentai.

Ankstyvasis skaitymas

- ▶ Ketvirtadalis (26,6%) respondentų turėjo vaikų iki 18 m., iš kurių 47,5% turėjo ikimokyklinio amžiaus vaikų.
- ▶ 44% respondentų, kurie turėjo vaikų, kasdien arba kelis kartus per savaitę skaitė savo vaikui arba kartu su vaikais (0-17 m.).
- ▶ 14% niekada neskaitė arba rečiau nei kartą per mėnesį skaitė savo vaikui / kartu su vaiku.
- ▶ 44% skaitė kasdien arba kelis kartus per savaitę 0–2 metų amžiaus vaikams ir 49% 3–6 metų vaikams.

Skaitymo pomėgiai

Top 3 knygų žanrai:

- 66%** Proza
- 41%** Psichologinė / dvasinio tobulėjimo literatūra
- 35%** Istorijos, politikos žanrai, atsiminimai

Skaitymo šaltiniai

Top 3 skaitymo šaltiniai:

- 42%** Fiziniai ir elektroniniai knygynai ar parduotuvės
- 40%** Bibliotekos
- 30%** Skolinasi iš kitų asmenų

- Knygas iš knygynų ar parduotuvių dažniau perka 25–34 m. amžiaus grupė; respondentai, turintys vaikų; gaunantys aukštesnes - 1501–2000 Eur – pajamas vienam šeimos nariui.

- Didesnę įtaką knygų skolinimuisi iš bibliotekų turėjo skaitymo dažnumas – 56% skaitančiųjų kasdien ar kelis kartus per savaitę skolinosi knygas iš bibliotekų.

Skaitymo konkurentai

► Gyventojai laisvalaikio metu dažniausiai laiką leisdavo:

- 80%** naršydami internete, socialiniuose tinkluose;
- 78%** bendraudami su artimaisiais;
- 73%** žiūrėdami TV laidas, filmus;
- 55%** būdami gamtoje;
- 54%** Klausydami radijo laidų / tinklalaidžių.

► **Aktyvūs skaitytojai** (kurie skaito kasdien arba kelis kartus per savaitę) taip pat gan aktyviai užsiėmė ir kitomis laisvalaikio veiklomis. 85% aktyvių skaitytojų, kasdien arba kelis kartus per savaitę praleisdavo bendraudami su artimaisiais (šeima, draugais), 83% – naršydami internete, socialiniuose tinkluose bei žiūrėdami TV laidas (74%). Galima teigti, jog esant aktyviam skaitytojui, kitos laisvalaikio formos netrukdo dažnai skaityti.

► **Niekada neskaitančiųjų** pasiskirstymas pagal kitas laisvalaikio praleidimo formas ženkliai nesiskiria nuo aktyviai skaitančių. Galima daryti prielaidą, jog skaitymo skatinimui didesnę reikšmę nei laisvalaikio praleidimo būdai gali turėti kiti veiksniai – pvz., motyvacija, įpročio išsiugdymas jauname amžiuje ir pan.

Požiūris į skaitymą ir skaitymo motyvacija

Skaitymo motyvacija

- ▶ Respondentai dažniausiai skaitė be konkretaus tikslo, **dėl malonumo** (atsakymas „dažnai“ – 59%). Kiek mažesnė respondentų dalis (atsakymas „dažnai“ – 52%) skaitė **siekdama praplėsti akiratį**. Mažiau nei pusė apklaustųjų taip pat nurodė tokias priežastis kaip **laisvalaikio praleidimą** (49%), **asmeninio tobulėjimo** siekį (47%) ar **norą pagerinti tam tikros srities žinias** (41%).
- ▶ Atsakymuose dominuoja skaitymo priežastys, kurias galima sieti su **vidine motyvacija**. Lyginant su ja, išorinė motyvacija respondentams nėra aktuali: tik maždaug 1 iš 10 apklaustųjų (12%) dažnai skaito vykdydami įvairius įsipareigojimus.
- ▶ Spaudos ir periodinės literatūros skaitymas yra dažniausiai tikslingas – skaitantys asmenys įprastai tai daro siekdami sužinoti ir **suprasti svarbiausius įvykius** (atsakymas „dažnai“ – 52%) arba juos dominančios srities įvykius (49%). Penktadalis respondentų – **siekdami atitrūkti nuo kasdienybės** (23%), be konkretaus tikslo, **iš įpročio** (21%) arba norėdami daugiau **sužinoti apie kitų žmonių kasdienį gyvenimą** (18%).

Požiūris į skaitymą

Dauguma visiškai sutinka, kad skaitymas:

- ▶ Lavina vaizduotę (72%);
- ▶ Padeda plėsti pasaulio suvokimą (71%);
- ▶ Padeda plėsti žodyną (70%);
- ▶ Padeda pažinti skirtingas kultūras (68%);
- ▶ Padeda atsipalaiduoti (58%);
- ▶ Skatina kritinį mąstymą (54%).

Dauguma visiškai nesutinka, kad skaitymas:

- ▶ Nėra prasmingas laisvalaikio praleidimo būdas (61%);
- ▶ Yra nuobodi veikla (57%);

Neskaitymo priežastys

► Gyventojų poreikis skaityti

Didesnį poreikį skaityti daugiau knygų jaučia 25–44 m. asmenys, taip pat asmenys, turintys vaikų bei našliai, o mažesnę – 55 m. ir vyresni asmenys.

Daugiau nei pusė apklausoje dalyvavusių 14–18 m. asmenų yra patenkinti knygų skaitymo dažnumu, bet 18% jų norėtų skaityti mažiau. Statistiškai reikšmingai dažniau daugiau žiniasklaidos ir periodinių leidinių norėtų skaityti 19–24 m. respondentai.

► Priežastys, trukdančios skaityti:

Laiko stygius (54%);
Per didelis nuovargis nuo darbo, buities (34%);
Niekas netrukdo (17%).

Dalyvavimas skaitymo skatinimo iniciatyvoje

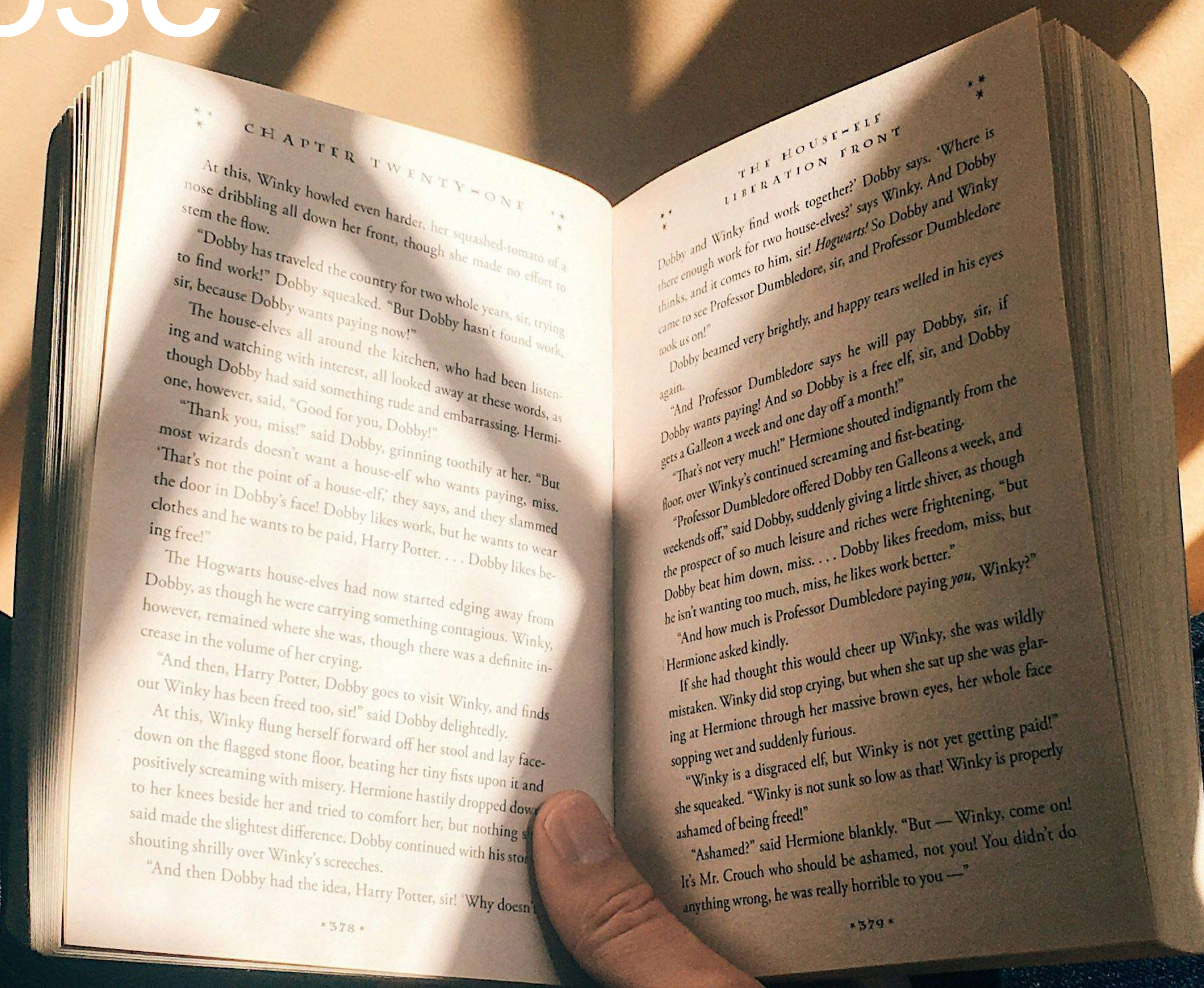
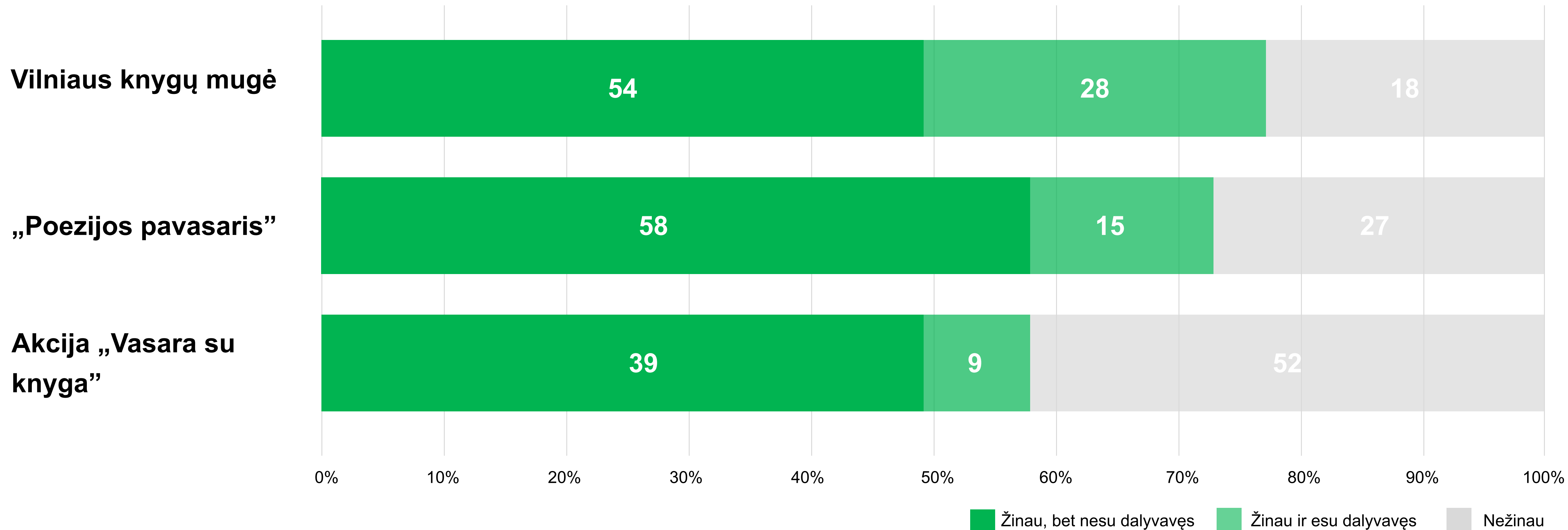

Photo by Blaz Photo on Unsplash

Skaitymo skatinimo iniciatyvos

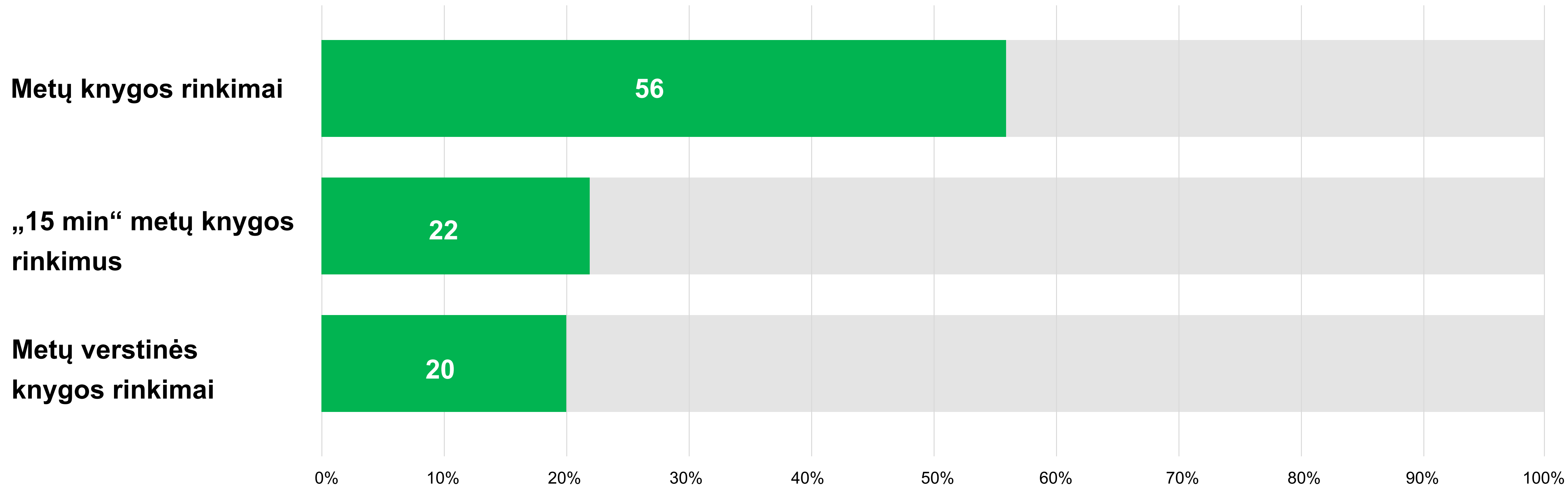
Labiausiai gyventojų žinomos skaitymo iniciatyvos yra Vilniaus knygų mugė, „Poezijos pavasaris“ bei akcija „Vasara su knyga“.

Apdovanojimai

Daugiausia respondentų žinojo „Metų knygos“ rinkimus, „15 min“ metų knygos rinkimus bei metų verstinės knygos rinkimus. Trečdalis (35%) respondentų nežinojo nei vieno iš pateiktų apdovanojimų variantų.

Tyrimo išvados

Tyrimai ir duomenys

- ▶ Lietuvoje trūksta reguliarių tyrimų apie skaitymo įpročius bei mastą.
- ▶ Siekiant įvertinti kaip tam tikri rodikliai ir skaitymo situacija kinta ilgalaikėje perspektyvoje, svarbu kartoti tokio pobūdžio tyrimą reguliariai.

Skaitymo mastas

- ▶ Žvelgiant į pastarojo dešimtmečio (2014-2024 m.) laikotarpį, Lietuvos gyventojų skaitymo mastas, vertinant asmenis, kurie bent kartą skaitė knygą, auga. Tai rodo, jog vis platesnis ratas asmenų yra bent bandę užsiimti šia laisvalaikio veikla. Vis dėl to, 23,2% teigia neturėję jokie santykio su šia veikla ir per pastaruosius 12 mėn. neskaitė / neklausė nė vienos knygos.
- ▶ Pagal skaitymo reguliarumą, matyti, jog beveik pusė (47%) respondentų yra reguliarūs skaitytojai. Nepaisant to, kad jaunimas pakankamai reguliariai skiria laiko skaitymui, jie perskaito mažiau knygų.

- ▶ Dažniau ir daugiau per pastaruosius 12 mėn. skaitė moterys; 25–44 m. asmenys; aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys. Tarp niekada neskaitančių buvo daugiau vyrų; pagrindinį arba bendrą vidurinį išsilavinimą turinčių asmenų; mažesnių pajamų (iki 500 Eur vienam šeimos nariui per mėnesį).

Skaitymo motyvacija ir barjerai

- ▶ Aktyviai skaitančių ir retai skaitančių respondentų pasiskirstymas pagal laisvalaikio praleidimo formas tarpusavyje ženkliai nesiskiria.
- ▶ Motyvacijos reikšmė skaitymo dažnumui matyti analizuojant aktyviai skaitančių asmenų priežastis skaityti. Asmenys, skaitantys kasdien arba keletą kartų per savaitę, daugiau nei kiti paminėjo, jog skaito dėl malonumo, siekiant praleisti laisvalaikį, plėsti akiratį ar dėl asmeninio tobulėjimo.
- ▶ Respondentai įžvelgia daug pozityvių skaitymo aspektų. Dauguma jų skaitymą sieja su prasminga, asmenybę ugdančia veikla.
- ▶ Respondentai, kaip pagrindinius barjerus, trukdančius jiems skaityti daugiau paminėjo laiko stygių (54%), nuovargį nuo darbo / buities (34%) bei finansines priežastis (trūksta pinigų pirkti knygas, prenumeruoti spaudą) (14%).

- ▶ Bibliotekos vaidina svarbų vaidmenį didinant skaitymo prieinamumą – iš bibliotekų knygas dažniau skolinasi mažesnes pajamas gaunantys asmenys bei tie, kurie skaitė dažnai. Tai rodo, jog siekiant užtikrinti literatūros prieinamumą visiems gyventojams yra itin svarbu užtikrinti bibliotekų tinklo veikimą, nes kai kurioms grupėms jis yra prioritetinė priemonė gauti skaitomas knygas.

Ankstyvasis skaitymas

- ▶ Skirtingi tyrimai rodo, jog skaitymo įpročio suformavimas jauname amžiuje yra itin svarbus, siekiant, jog užaugę vaikai liktų skaitytojais ir suaugę. moterys dažniau skaitė su savo vaiku / savo vaikui nei vyrai. Tai rodo tokių akcijų, kaip „Tėčiai skaito vaikams“ svarbą, siekiant didinti tėčių įsitraukimą į skaitymo skatinimą.

Skaitymo skatinimo iniciatyvų žinomumas

- ▶ Tyrimas leido pamatuoti skaitymo skatinimo iniciatyvų žinomumą ir įsivertinti pagrindines auditorijas, kurios yra mažiausiai susipažinusios su šiomis iniciatyvomis. Pastebima, jog tokias plataus masto skaitymą skatinančias iniciatyvas kaip „Vasara su knyga“ ar „Lietuva skaito“ rečiau žino vyrai; tarp vyrų ir jaunesnių respondentų taip pat mažiau yra žinomi su poezija susiję renginiai (pvz. „Poezijos pavasaris“). Ankstyvojo skaitymo skatinimo iniciatyvų tikslinės grupės yra susipažinusios su šiomis iniciatyvomis, tačiau dalyvavimas jose išlieka gan žemas.

Rekomendacijos

Tyrimai ir duomenys

- ▶ Reguliariai vykdyti skaitymo problematiką nagrinėjančius tyrimus, derinant kiekybinius (Lietuvos gyventojų reprezentatyvi apklausa) bei kokybinius (interviu, fokus grupės) metodus. Vykdam šiuos tyrimus svarbu apsibrėžti, kas yra laikoma „skaitytoju“.
- ▶ Siekiant sekti kaip kinta Lietuvos gyventojų skaitymo mastas, rekomenduojama strateginiu lygmeniu nustatyti siekiamas rodiklių, indikuojančių gyventojų skaitymo mastą, vertes.

Skaitymo mastas

- ▶ Atsižvelgiant į tai, jog jaunesni respondentai vidutiniškai perskaitydavo mažiau knygų nei kitos amžiaus grupės, svarbu taikyti skaitymo skatinimo iniciatyvas, kurios yra orientuotos į paauglių ir jaunimo (14-24 m.) amžiaus grupę.
- ▶ Atsižvelgiant į tai, jog 23% respondentų per pastaruosius 12 mėn. nemėgino skaityti / klausytis nė vienos knygos, svarbu toliau plėtoti skaitymo skatinimo iniciatyvas, ypač tas, kurios yra orientuotos į neskaitančių asmenų pritraukimą tapti skaitytojais.

Ankstyvasis skaitymas

- ▶ Siekiant skatinti ankstyvojo skaitymo mastą, svarbu plėsti tokių programų, kaip „Knygų startas“ ar „Tėčiai skaito vaikams“ imtį bei gyventojų informuotumą apie ankstyvojo skaitymo teikiamas naudas. Atsižvelgiant į užsienio šalių patirtis, galima siekti skatinti visuomenės bei kitų suinteresuotų šalių prisidėjimą prie tokio pobūdžio iniciatyvų paramos būdu.

Skaitymo skatinimas

- ▶ Tęsti ir toliau plėtoti koordinavimą tarp skirtingų ministerijų ir valstybės įstaigų, tiesiogiai arba netiesiogiai susijusių su skaitymo lauku (bibliotekų veikla, švietimo įstaigos, rinkos reguliavimas ir pan.), siekiant didinti knygų prieinamumą, stereotipų, susijusių su skaitymu, mažinimą.

Skaitymo skatinimo iniciatyvų žinomumas

- ▶ Siekiant didinti skaitymo skatinimo iniciatyvų žinomumą (šalia jau minėtų rekomendacijų dėl skaitymo skatinimo programos plėtros ir finansavimo didinimo) galima siekti labiau bendradarbiauti ir skatinti skaitymo lauke veikiančias organizacijas. Viešojo ir nevyriausybinių sektoriaus organizacijų paskatinimui inicijuoti tokius veiksmus galėtų padėti finansavimas projektams (per LKT ar kitas priemones) arba apdovanojimai / pripažinimas už įdarbį skaitymo skatinimo srityje".

Susisiekiame:

hi@thecritical.lt

Kęstučio g. 32 - 301
Vilnius, Lithuania

LIETUVOS RESPUBLIKOS
KULTŪROS MINISTERIJA

THE
CRITICAL

RESEARCH
& DESIGN